МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ФАРМАЦЕВТИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Є. І. Світлична, В. І. Базарова, О. Л. Фель, Н. О. Томарєва

ВИВЧАЄМО ЛАТИНУ

навчальний посібник

для студентів спеціальності «Фармація, промислова фармація»

освітньої програми «Технології фармацевтичних препаратів»

Харків
Видавництво НФаУ
2019

УДК: 807-1(076.5)
С 24

Рекомендовано ЦМР Національного фармацевтичного університету
(протокол № 3 від 13.02.2019 р.)

Рецензенти:

Н. В. Дерев'янченко, кандидат філологічних наук, доцент, завідувач кафедри латинської мови і медичної термінології Харківського національного медичного університету

Н. М. Філяніна, доктор філософських наук, доцент, завідувач кафедри гуманітарних наук Національного фармацевтичного університету

Є. І. Світлична, В. І. Базарова ,О. Л. Фель, Н. О. Томарєва

С24 ВИВЧАЄМО ЛАТИНУ: Навч. посіб. для студ. вищих навч. закл. спец. «Фармація, промислова фармація» освітньої програми «Технології фармацевтичних препаратів». – Х.: Вид-во НФаУ, 2019. – 115 с.

«Вивчаємо латину» — навчальний посібник, побудований за принципом робочого зошита і розрахований на індивідуальну роботу студентів при вивченні латинської мови, а також при підготовці до тематичних контрольних робіт, підсумкової модульної роботи. Завдання та вправи, наведені в навчальному посібнику, охоплюють усі граматичні теми курсу фармацевтичної латини для студентів вищих навчальних закладів. До посібника включено основні граматичні таблиці, окремі відомості з античної історії, культури та латинської мови.

Розроблений як додатковий навчальний посібник до підручника Є. І. Світличної, І. О. Толок, В. І. Базарова, О. Л. Фель «Латинська мова» (Харків, НФаУ, 2001).

УДК 807.1:687.55(075.8)

© Є. І. Світлична, В. І. Базарова, О. Л. Фель, Н. О. Томарєва
© НФаУ, 2019

Зміст

Передмова. 6
Що таке «античність»?.....7

Тема1. Алфавіт. Правила вимови букв та буквосполучень. 8
Вправа 1. 10
Вправа 2. 11
Вправа 3. 12
Тема 2. Наголос. Довгота та короткість голосних. 13
Вправа 4. 14
Зведена таблиця відмінкових закінчень іменників I–V відмін. 15
Тема 3. Іменник. Неузгоджене означення. 16
Вправа 5. 17
Вправа 6. 18
Лексичний мінімум до тем 1-3. 20
Тема 4. Прийменники. Сполучники. 21
Лексичний мінімум до теми 4. 23
Вправа 7. 24
Вправа 8. 25
Тема 5. Дієслово. Рецепт. 27
Вправа 9. 28
Структура рецептурного рядка 29
Вправа 10. 31
Основні рецептурні скорочення 33
Вправа 11. 34
Вправа 12. 35
Лексичний мінімум до теми 5. 36
Тема 6. Авторизовані прописи. Номенклатура лікарських засобів. 37
Вправа 13. 38
Вправа 14. 41
Лексичний мінімум до теми 6. 43
Тема 7. Тривіальні (умовні) назви лікарських засобів. 44
Таблиця найважливіших греко-латинських терміноелементів. 44
Вправа 15. 47
«Спільні основи», рекомендовані ВООЗ для МНН окремих груп препаратів 51
Вправа 16. 52
Тема 8. Прикметники I-II відміни. Дієприкметники минулого часу пасивного стану. 54
Основні граматичні моделі у фармацевтичній термінології 54
Вправа 17. 56
Вправа 18. 58
Лексичний мінімум до теми 8. 60
Тема 9. Іменники III відміни. Таблиця родових закінчень іменників III відміни 61
Вправа 19. 62
Вправа 20. 63
Вправа 21. 65
Вправа 22. 66
Вправа 23. 67
Вправа 24. 68
Лексичний мінімум до теми 9. 69
Тема 10. Прикметники III відміни. 70
Вправа 25. 70
Вправа 26. 72
Вправа 27. 73
Вправи 28-29. 74
Лексичний мінімум до теми 10. 75
Тема 11. Іменники IV та V відміни. 76

Вправа 30. 76
Лексичний мінімум до теми 11. 77
Тема 12. Хімічна номенклатура латинською мовою. 78
Назви найважливіших хімічних елементів та простих речовин. 78
Моделі назв кислот, оксидів, солей. 80
Вправа 31. 83
Вправа 32. 84
Вправа 33. 85
Вправа 34. 87
Тема 13. Біномінальна ботанічна номенклатура. Моделі ботанічних найменувань. 88
Вправа 35. 89
Вправа 36. 93
Тема 14. Ступені порівняння прикметників та прислівників.. 95
Творення ступенів порівняння прикметників.. 95
Вправа 37. 95
Неправильні ступені порівняння прикметників.. 96
Вправа 38. 96
Вправи 39-40. 97
Вправа 41. 99
Ступені порівняння прислівників.. 100
Вправа 42. 100
Лексичний мінімум до теми 14. 101
Тема 15. Номенклатура форм ліків. Форми ліків, що розпилюються. 102
Тверді форми ліків. 102
Вправа 43. 103
Рідкі форми ліків. 104
Вправа 44. 105
М’які форми ліків. 106
Вправа 45. 106
Інші форми ліків. 107
Вправа 46. 107
Вправа 47. 108
Вправа 48. 111
Тема 16. Систематизація відомостей про прийменники. 112
Вправи 49-50. 112
Список використаної літератури. 114

ABEUNT STUDIA IN MOREM!

Наполегливі заняття переходять у характер!

Передмова

«Вивчаємо латину» — навчальний посібник, розроблений за принципом робочого зошита і розрахований на індивідуальну роботу студентів. Він може бути використаний як для роботи в аудиторії, так і для самостійної позааудиторної підготовки студентів.

Пропонований посібник спрямований на ґрунтовне вивчення та повторення основних граматичних тем й лексичного мінімуму з курсу фармацевтичної латини для студентів вищих навчальних закладів спеціальності «Фармація, промислова фармація», освітньої програми «Технології фармацевтичних препаратів» у процесі вивчення курсу, при підготовці до тематичних контрольних робіт, підсумкової модульної роботи. За змістом, структурою й тематичною послідовністю він тісно пов'язаний з підручником Є. І. Світличної , І. О. Толок, В. І. Базарової, О. Л. Фель «Латинська мова» (Харків, НФаУ, 2001).

Завдання та вправи у посібнику за своєю структурою не повторюють вправи та завдання підручника, а урізноманітнюють їх.

До посібника введено основні граматичні таблиці, що повинно сприяти засвоєнню навчального матеріалу студентами на рівні довгострокової пам'яті, та інформацію загальноосвітнього характеру з історії латинської мови, культури в обсязі, який дозволяють рамки такого посібника.

Увага приділяється графічному оформленню кожної зі сторінок посібника, що повинно сприяти зацікавленості студента в додатковій індивідуальній роботі зі спеціальною термінологією.

«Вивчаємо латину» розраховано на студентів як денного відділення, так і дистанційної форми навчання.

Що таке «античність»?

У розумінні сучасної науки термін «античність» — це історія і культура Стародавньої Греції і Стародавнього Риму від виникнення перших давньогрецьких держав (кінець 3-2 тисячоліття до н. е.) і до падіння Римської імперії та завоювання Риму варварськими племенами (5 століття н. е.). Відповідно існують поняття античної філософії, античного мистецтва, античної літератури тощо. Буквальний переклад слова «antiquus» з латинської — «стародавній». В Європі в епоху Відродження увійшло в моду колекціонування предметів старовини, їх стали називати «антиками». Пізніше у Франції виникло вже власне поняття «античність» — для позначення всіх ранніх форм мистецтва. В міру поглиблення досліджень зміст терміна звузився.

Рівень розвитку і ступінь впливу на подальшу історію надають культурі Стародавньої Греції і Стародавнього Риму виключного характеру. В античному світі досягли розквіту всі, без винятку, сфери культури — освіта, наука, література, мистецтво. Творчість античних авторів і в науці, і в мистецтві мала гуманістичний характер, в її центрі була людина, її фізичне й духовне життя. Шедеври, створені античними письменниками, скульпторами і драматургами, стали в подальшому сприйматися як класичні, як неперевершені і гідні наслідування зразки. Давньогрецька і латинська мови є базою сучасної наукової термінології.

Загальна періодизація

- Рання античність (VIII ст. до н. е. — V ст. до н. е.) — зародження Грецької держави;
- Класична античність (I ст. до н. е. — II ст. н. е.) — час єдності греко-римської цивілізації;
- Пізня Античність (III–VI ст. н. е.) — розпад Римської імперії. Розпад Західної Римської Імперії ознаменував собою початок нової епохи — середньовіччя.

В античності порівняно з давньосхідними цивілізаціями було зроблено принциповий крок уперед щодо становища людини в суспільстві, осмислення художньої творчості – складається гуманістична традиція. Відмінність полягає і в ступені впливу на інші народи старовини, і в тому, що культура Греції і Риму ніколи не забувалася і безпосередньо вплинула на подальший розвиток культури.

При всій єдності античної культури, її грецький і римський етапи мають свої особливості. На політичне й релігійне мислення, філософські та юридичні погляди, літературу і мистецтво Західної Європи сильніше вплинув Рим. У культурній традиції Східної Європи, в тому числі України, провідним через посередництво Візантії був грецький вплив. За античності зароджуються явища, які на подальших етапах стануть визначальними в культурі, особливо – християнська релігія.

Античність оспівала культ моральності, шляхетності, правильної поведінки, які ведуть людину до гармонії фізичної і духовної досконалості.

<u>ТЕМА 1.</u> Алфавіт. Правила вимови букв та буквосполучень

Накреслення	***Назва***	***Вимова***	***Приклади***
1	2	3	4
A a	а	[а] **ae** вимовляється [е], але **ae** вимовляється [ае]	**a**lbus [′альбус] an**ae**sthesia [анестез′ія] **aë**r [′аер]
B b	бе	[б]	**b**ulbus [б′ульбус]
C c	се	[ц] перед **e, i, y, ae, oe** [к] перед **a, o, u,** а також перед приголосними ch вимовляється [х]	**c**era [ц′ера] **c**ito [ц′іто] **c**ytologia [цітоль′оґія] **c**aput [к′апут] de**co**ctum [дек′октум] **ch**arta [х′арта]
D d	де	[д]	**d**erma [дерма]
E e	е	[е]	**e**mulsum [ем′ульсум]
F f	еф	[ф]	**f**orma [ф′орма]
G g	ґе	[ґ]	**g**ranulum [ґр′анулюм]
H h	га	як українське [г] або німецьке [h]	**h**ora [г′ора]
I i	і	[і] [j] перед голосними	**i**nfusum [інф′узум] **I**odum [й′одум]
J j	йот	[й]	major [м′айор]
K k	ка	[к]	**K**alium [к′аліум]
L l	ель	[ль]	capsula [к′апсуля]
M m	ем	[м]	**m**assa [м′асса]
N n	ен	[н]	**n**arcosis [нарк′озіс]
O o	о	[о] **oe** вимовляється [е], але **oe** вимовляється [ое]	**o**culus [′окулюс] c**oe**ruleus [цер′улєус] Al**oë** [′альое]
P p	пе	[п] **ph** вимовляється [ф]	**p**asta [п′аста] **Ph**os**ph**orus [ф′осфорус]
Q q	ку	вживається завжди з «u» **qu** вимовляється [кв]	a**qu**a [′аква]

R r	ер	[р] **rh** вимовляється як [р]	**r**emedium [рем′едіум] **Rh**eum [р′еум]
S s	ес	[с] [з] між голосними або між голосним i, m, n	**s**irupus [с′ірупус] Ro**s**a [р′оза] pla**sm**a [пл′язма]
T t	те	[т] **th** вимовляється [т] **ti** у ненаголошеному положенні перед голосними вимовляється [ці] (якщо немає попередніх s, t, x)	**t**ela [т′еля] **Th**ea [т′еа] solu**ti**o [сол′юціо] але mix**ti**o [м′ікстіо] **T**ri**ti**cum [тр′ітікум]
U u	у	[у] **ngu** вимовляється як [нгв]	**ungu**entum [унґв′ентум]
V v	ве	[в]	**v**itrum [в′ітрум]
X x	ікс	[кс]	e**x**tractum [екстр′актум]
Y y	іпсилон	[і]	Ox**y**genium [оксіґ′еніум]
Z z	зета	[з] [ц] у деяких словах іншомовного походження	Ory**z**a [ор′іза] **Z**incum [ц′інкум]

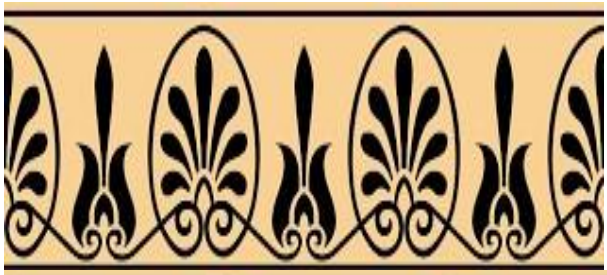

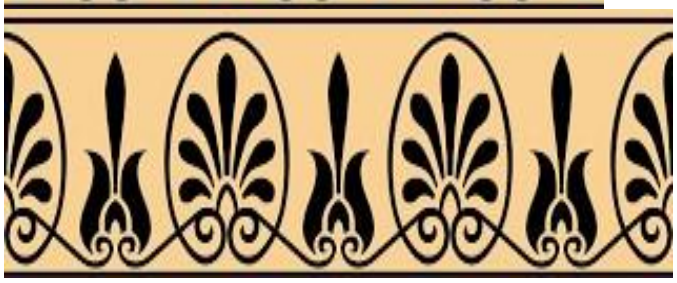

Вправа 1. ***Укажіть, як вимовляються підкреслені буквосполучення та окремі голосні букви:***

		е	**ае**	**ое**	**і**	**й**	**еу**	**ау**	**іа**	**йу**	**йо**
1.	Althaea										
2.	aër										
3.	oedema										
4.	Iodum										
5.	Eucalýptus										
6.	Hydrargyrum										
7.	Armeniacae										
8.	neuron										
9.	Aloë										
10.	major										
11.	butyrum										
12.	haema										
13.	auris										
14.	praeparatum										
15.	Glycyrrhìza										
16.	diarrhoea										
17.	pneuma										
18.	idaeus										
19.	Foenìculum										
20.	aúctor										
21.	Kalanchoë										

Вправа 2. ***Укажіть, як вимовляються підкреслені буквосполучення та приголосні:***

		х	кс	ґ	г	х	р	ф	т	ц	к	кв	з	с	нгв	ті	ці	кк	ку
1.	chárta																		
2.	Théa																		
3.	Phósphorus																		
4.	rhizóma																		
5.	áqua																		
6.	cíto																		
7.	cápsula																		
8.	ménsa																		
9.	cytológia																		
10.	céra																		
11.	sáccharum																		
12.	bácca																		
14.	medicína																		
15.	Rósa																		
16.	Strophánthus																		
17.	Hydrogénium																		
18.	língua																		
19.	unguéntum																		
20.	solútio																		

Вправа 3. ***Транслітеруйте латинські слова українськими буквами:***

1.	língua	
2	solútio	
3.	Chamomílla	
4.	Urtíca	
5.	Crataégus	
6.	ólla	
7.	cíto	
8.	Cápsicum	
9.	céra	
10.	unguéntum	
11.	Absínthium	
12.	míxtio	
13.	Rhéum	
14.	Altháea	
15.	hérba	
16.	grámma	
17.	rhizóma	
18.	gargarísma	
19.	dósis	
20.	Hippóphaë	
21.	récipe	

<u>ТЕМА 2.</u> Наголос

NB!

1. Наголос ніколи не ставиться на останньому складі та далі третього складу від кінця слова.

2. У багатоскладових словах наголос ставиться на другому складі від кінця слова, якщо він довгий, або на третьому складі від кінця, якщо передостанній склад короткий.

Довгота та короткість голосних

Голосний довгий (ˉ)	Голосний короткий (ˇ)
1. Дифтонги **ae**, **oe** довгі за походженням: **Althā́ēa** – алтея	1. Перед іншим голосним: **Tílĭa** – липа
2. Перед збігом кількох приголосних: **Belladṓnna** – красавка **NB!** Але перед сполученням приголосних *b, p, d, t, c, g* з *r, l* голосний буде коротким: **Éphĕdra** – ефедра	2. Перед *h*: **éxtrăho** – я витягую
3. Перед *x, z*: **Orýza** – рис	3. Перед диграфами: *ch, ph, th, rh*: **Árăchis** – арахіс
4. В іменникових суфіксах *-ūr-, -ān-, -īn-* (перед закінченням *-um*) і прикметникових суфіксах -ōs-, -āt-, -āl-: **Penicillī́num** – пеніцилін **cerā́tus** – навоскований **tinctū́ra** – настоянка **aquṓsus** – водний **vernā́lis** – весняний	4. В іменникових суфіксах *-ŏl-, -ŭl-, -ĭd-* і прикметникових суфіксах *-ĭd-, -ĭc-:* **Víŏla** – фіалка **Bétŭla** – береза **iódĭdum** – йодид **cítrĭcus** – лимонний **NB!** У назвах лікарських препаратів суфікс *-ōl-* довгий і наголошений: **Aethazṓlum** – етазол

Вправа 4. ***Поставте наголос у словах, усно поясніть правила наголошення:***

1.	bacillus	21.	pharmacopoea
2.	familia	22.	Absinthium
3.	Althaea	23.	Aspirinum
4.	Lavandula	24.	Ephedra
5.	perplexum	25.	Glycyrrhiza
6.	cordatus	26.	europoeus
7.	Viola	27.	Bistorta
8.	diaeta	28.	Solanum
9.	Aloë	29.	japonica
10.	purpureus	30.	Strychnos
11.	Oryza	31.	Crataegus
12.	contraho	32.	Gentiana
13.	Leonurus	33.	Iodognostum
14.	spirochaeta	34.	Analginum
15.	Iodinolum	35.	Calendula
16.	liquidus	36.	hydrochloridum
17.	tuberosus	37.	repellens
18.	Valeriana	38.	Laevomycetinum
19.	aceticus	39.	inhalatio
20.	paraffinatus	40.	alcaloidum